

Dr Kaustubh Dindorkar
M.B.B.S. M.S., M.Ch (Neurosurgery), DNB (Neurosurgery)
Phone : 98222 512 79
Email ID : kaustubh32@rediffmail.com

स्ट्रोक / पॅरॅलिसीस (पक्षाघात)

एखाद्या व्यक्तीला पॅरॅलिसीसचा अॅटॅक आला असे ऐकल्यावर, आपल्या डोळ्यांसमोर येतो तो लंगडणारा, हात-पाय न हलविणारा, चेहेरा वाकडा झालेला व बोलताना चाचरणारा असा रुग्ण. अशा व्यक्तीबद्दल बऱ्याचदा हळहळ व्यक्त करणे व दैवाला दोष देणे एवढेच काय ते बाकीच्यांच्या हाती उरते.

दुखाःची बाब म्हणजे, हार्ट-अॅटॅकनंतर अथवा छातीत कळ आल्यानंतर जी धडपड नातेवाईक व डॉक्टर त्याच्या तत्पर उपचारांसाठी करतात, तशी धडपड या रुग्णांसाठी होताना दिसत नाहीत. गेले दशक (१९९०-२०००) हे 'Decade of the Brain' म्हणून साजरे करण्यात आले असले तरी सर्वसाधारण माणसांमध्ये 'पक्षाघात' या आजाराबद्दलची माहिती फारशी पोहोचलेली नाही. अमेरिकेतील National Stroke Association ने पक्षाघाताच्या पहिल्या काही तासांतच घाव्याच्या उपचारांबद्दल बरीच माहिती प्रसिद्ध केली आहे.

त्यांचे ब्रीदवाक्य आहे, 'वेळ म्हणजे मेंदू' (Time is Brain) म्हणजे लवकरात लवकर अशा रुग्णांवर उपचार सुरु झाले, तर त्यामुळे जास्तीत जास्त मेंदू व त्याचा कार्यभाग वाचविता येतो. यासाठी आवश्यक आहे ती पक्षाघाताची लक्षणे लवकरात लवकर ओळखणे व त्याचा तपास करणे व तातडीचे उपचार चालू करणे. इमेजिंग (Radiology) ह्या क्षेत्रात सुद्धा गेल्या दशकात बरीच प्रगती झालेली आहे. सी.टी. स्कॅन, MRI (त्या मध्ये नवनवीन sequences) यामुळे मेंदूचा रक्तपुरवठा, सूज या बद्दल अंदाज येण्यास मदत होते. स्ट्रोकचे प्रामुख्याने दोन प्रकार आहेत. Hemorrhagic आणि Non Hemorrhagic.

पहिल्या प्रकारामध्ये मेंदूतील रक्तवाहिनी फुटून मेंदूत रक्तस्राव होतो हा रक्तस्राव मेंदूतील कुठल्या भागांत होतो, किती प्रमाणात होतो व रक्तस्रावानंतर पेशंटची शुद्ध कशी राहते या सर्व गोष्टींवर रुग्णाचे भवितव्य अवलंबून असते. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे आधी सांगितल्याप्रमाणे लवकर निदान होणे व हॉस्पिटलमध्ये योग्य तो उपचार चालू होणे.

पक्षाघाताचा दुसरा प्रकार म्हणजे Non Hemorrhagic Stroke. या प्रकारामध्ये मेंदूचा रक्तप्रवाह प्रामुख्याने दोन कारणांमुळे बंद होतो. पहिले कारण म्हणजे Thrombosis व दुसरे Embolic (रक्तघटकाच्या छोट्या छोट्या गुठळ्या हृदयातून अथवा मोठ्या रक्तवाहिन्यांमधून मेंदूतील रक्तवाहिन्यांमध्ये अडकतात. यामुळे मेंदूतील एखाद्या भागातील रक्तपुरवठा बंद होतो व त्या मेंदूचे कार्य थांबून मेंदूस सूज येते. मेंदूमध्ये सर्व रक्तवाहिन्या End-arteries असल्यामुळे मेंदूतील पेशींचे होणारे नुकसान भरून न येण्यासारखे असते. अशा दोन्ही प्रकारच्या पक्षाघाताचे लवकर उपचार करून आपल्याला होणारे नुकसान टाळता येते.

Important Safety Information – Information provided here is NOT medical advice or a prescription against any specific or general Symptom. Please consult your doctor before utilizing the information.

© Arogyadarpan.com